

UDK 379.828:784.67
Prethodno priopćenje
Primljeno: 8. rujna 2011.

ODGOJNA ULOGA IZVANNASTAVNIH GLAZBENIH AKTIVNOSTI

Jelena Proleta, diplomirana učiteljica

OŠ „Vladimir Nazor”, Čepin

Mr. sc. Vesna Svalina, asistentica

Učiteljski fakultet, Osijek

Sažetak: Odgoj i obrazovanje predstavljaju dva ravnopravna aspekta u okviru odgojno-obrazovnog procesa. Obrazovanjem se zadovoljavaju spoznajni, doživljajni i psihomotorni interesi pojedinca, dok se odgojem razvijaju međuljudski odnosi i komunikacija te se prihvaćaju općeljudske i društvene norme. Uključivanjem učenika u izvannastavne aktivnosti zadovoljavaju se podjednako i njihove obrazovne i odgojne potrebe. Tu se ostvaruju ciljevi koji se ne uspijevaju ostvariti u redovnoj nastavi, a nude se i oni sadržaji koji prate suvremena zbivanja i spoznaje. Te su aktivnosti vrlo važne u odgoju jer se svojim sadržajima približavaju željama učenika te pridonose razvoju učeničke osobnosti, stvaranju uvjeta za kulturni napredak te očuvanju i promicanju kulturne raznolikosti.

U radu je prikazano istraživanje koje je provedeno kako bi se temeljom mišljenja učenika uvidjela odgojna uloga izvannastavnih glazbenih aktivnosti te prikazalo kakvo je njihovo viđenje slobodnog vremena i mogućnosti za njegovo ispunjavanje određenim glazbenim aktivnostima. Istraživanje je orijentirano na tri područja: osobni doživljaj učenika, suradnju s drugima i slobodno vrijeme. Rezultati istraživanja pokazali su da učenici izabrane izvannastavne glazbene aktivnosti doživljavaju kao mjesto radosti, druženja, ali i učenja. U tom okruženju vlada pozitivna atmosfera koju karakterizira zajednički rad, međusobno poštivanje, uvažavanje i poticanje. Učenici vole kada im je slobodno vrijeme ispunjeno korisnim sadržajima, pogotovo ako su ti sadržaji u skladu s njihovim interesima. U ovom je slučaju njihov interes glazba, kojom se većina želi više baviti u budućnosti.

Ključne riječi: slobodno vrijeme, izvannastavne aktivnosti, izvannastavne glazbene aktivnosti, odgojna uloga izvannastavnih aktivnosti, glazba u školi.

1. Uvod

Uključivanjem učenika u izvannastavne aktivnosti zadovoljavaju se podjednako i njihove obrazovne i odgojne potrebe. Tu se ostvaruju ciljevi koji se ne uspijevaju ostvariti u redovnoj nastavi, a nude se i oni sadržaji koji prate suvremena zbivanja i spoznaje. Te su aktivnosti vrlo važne u odgoju jer se svojim sadržajima približavaju željama učenika te pridonose razvoju učeničke osobnosti, stvaranju uvjeta za kulturni napredak te očuvanju i promicanju kulturne raznolikosti.

Zakon o odgoju i obrazovanju obvezuje škole na provođenje izvannastavnih aktivnosti, no činjenica je da izbor slobodnih aktivnosti u većini škola ne zadovoljava potrebe učenika. Područje izvannastavnih aktivnosti u nas je nedovoljno istraženo, na što ukazuje i vrlo mali broj istraživanja. Stručnjaci ističu da je potrebno istražiti i saznati interese učenika te na osnovi tih spoznaja organizirati izvannastavne aktivnosti. Stoga se problematika ovog rada temelji na istraživanju stavova i mišljenja učenika koji pohađaju neke od izvannastavnih aktivnosti kako bi se pridonijelo kvalitetnijem načinu razmatranja ovog područja.

Prvi dio ovog rada donosi opće odrednice izvannastavnih aktivnosti te ističe njihovu odgojnu funkciju. Potom se govori o nastavi glazbe i doprinosu izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Drugi dio prikazuje istraživanje provedeno među učenicima koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti s ciljem da se na temelju njihova mišljenja uvidi odgojna uloga izvannastavnih aktivnosti te prikaže učeničko viđenje načina ispunjavanja slobodnog vremena.

2. Izvannastavne aktivnosti

2.1. Izvannastavne aktivnosti kroz vrijeme

Potreba za većom slobodom i samostalnošću u školskom radu s djecom potaknula je krajem 19. i početkom 20. stoljeća niz reformskih pokreta u školstvu. Ono se tada okreće od stroge tradicijske „stare škole“ i njezinih sljedbenika prema slobodnom, prirodnom, nemodeliranom i samostvaralačkom radu učenika. Tu možemo pronaći začetke izvannastavnog i izvanškolskog odgoja čiji intenzivan razvoj započinje poslijeratnom reformom naše osnovne škole. Aktivnosti izvannastavnog i izvanškolskog odgoja prerasle su u značajan strukturni dio školskog rada nakon što su 1953. i službeno uvedene u našu školu pod nazivom „slobodne aktivnosti“ (Previšić, 1985).

Razvoj tehnologije i industrijalizacija društva dovode do velikih društvenih promjena. Dolazi do sve osjetnije pojave slobodnoga vremena. Budući da sredinom 20. stoljeća u većini slučajeva oba roditelja rade izvan doma, javlja se potreba za zbrinjavanjem djece u njihovo slobodno vrijeme nakon škole. Roditelji u to vrijeme imaju radne obveze, pa organizaciju tih aktivnosti na sebe preuzimaju škole, razne udruge i društva (Koritnik, 1969, prema Šiljković, Rajić, Bertić, 2007).

Nakon nastave i obveza u školi pojavljuje se praznina od nekoliko sati tijekom kojih su djeca prepuštena sama sebi, a to je činjenica koja mnoge roditelje zabrinjava. Procjenjuje se da više od 7 milijuna djece u Sjedinjenim Američkim Državama provodi vrijeme nakon nastave bez nadzora odraslih, što ih čini rizičnom skupinom podložnom negativnim utjecajima kao što su droga, alkohol, poteškoće u ponašanju u školi, kao i slabiji uspjeh u školi (Weisman

& Gottfredson, 2001). Velika je, dakle, potreba za aktivnostima koje bi se odvijale nakon škole, kako bi se djeci ispunilo vrijeme korisnim sadržajima te osigurao razvoj u sigurnom okruženju.

U razdoblju od šezdesetih do sedamdesetih godina „slobodne aktivnosti“ dostižu svoju potpunu afirmaciju postupno se zaokružujući kao područje individualnog i kolektivnog rada u slobodnom vremenu „koji je izraz unutarnje potrebe za bavljenjem određenom djelatnošću, svjesnog uviđanja datog rada i nenametnutog prihvaćanja radnih obveza“ i „osjećanja zadovoljstva u radu“ (Filipović 1969, 227, prema Kutnjak, 1985).

„Slobodne aktivnosti“ nastoje se zasnovati kao aktivnosti učenika, aktivnosti mladih kojima je u prirodi težnja stvaralaštvu i stvaralačkom doprinosu društvu te potreba za afirmacijom vlastite ličnosti. Zastranjivanja koja se u ovom razdoblju javljaju nastoje se neutralizirati postavljanjem diferenciranih, dohvatljivih i praktičnih ciljeva (tablica 1.).

CILJEVI U PROGRAMIRANJU „SLOBODNIH AKTIVNOSTI“

- Uvođenje učenika u društveno upravljanje
 - Razvijanje smisla za rad i organizaciju rada
 - Buđenje afiniteta za neku aktivnost
 - Angažiranje učenika u društveno korisnom radu
 - Pospješen razvoj određenih sposobnosti
 - Pomoć u realizaciji općih ciljeva škole
 - Omasovljenje buduće publike i potrošača kulturnih dobara
-

Tablica 1. Ciljevi u programiranju „slobodnih aktivnosti“

Osamdesete godine donose reprogramiranje tadašnjeg predmetnog sustava u nekoliko odgojno-obrazovnih područja, u kojima se odgojno-obrazovni sadržaji nude na nekoliko razina: u formi programske jezgre, izbornih i fakultativnih programa i *izvannastavnih aktivnosti*. „Slobodne aktivnosti“ tada postaju izvannastavnim aktivnostima, ali ulaze u strukturu pojedinih područja kao njihov nerazlučiv dio i raspolažu vremenom od 2 sata tjedno (Kutnjak, 1985).

2.2. Opće odrednice izvannastavnih aktivnosti

Radi zadovoljavanja različitih potreba i interesa učenika, Zakon o odgoju i obrazovanju obvezuje školu na organizaciju izvannastavnih aktivnosti koje se planiraju školskim kurikulumom i godišnjim planom i programom rada neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti u školskoj ustanovi (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, 2008).

Prema važećem Nastavnom planu i programu (2006) izvannastavne aktivnosti u osnovnoj školi podrazumijevaju učiteljevu slobodu kreiranja odgojno-obrazovnog rada i smisao za stvaralaštvo, a istodobno i uspješan poticaj za angažiranje učenika u radu izvan redovne nastave. Izvannastavne aktivnosti obično su povezane s određenim nastavnim predmetom ili su interdisciplinarne naravi. Načini i metode realizacije izvannastavnih aktivnosti pretežno su radioničkoga, projektnoga, skupnoistraživačkoga i samoistraživačkoga tipa odgojno-obrazovnog rada, a provode se i u obliku terenske nastave i/ili kroz druge aktivne didaktičko-metodičke pristupe.

Mijo Cindrić u svome stručnom radu „Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika osnovne škole“ (1992) definira izvannastavne aktivnosti kao „...različite organizacijske oblike okupljanja učenika u slobodno izvannastavno vrijeme u školi, koji imaju pretežito kulturno-umjetničko, športsko, tehničko, rekreacijsko i znanstveno (obrazovno) obilježje. Kroz njih učenici zadovoljavaju svoje stvaralačke i rekreativne potrebe, a posebice stječu kulturu korištenja slobodnog vremena.“

Cindrić (1992) također navodi i neke odrednice izvannastavnih aktivnosti:

- Svi oblici izvannastavnih aktivnosti odvijaju se u slobodno vrijeme učenika. To je vrijeme kojim učenik raspolaže nakon zadovoljavanja svih drugih obveza.
- Slobodno je vrijeme sredstvo i cilj odgoja. Njime se osigurava odmor, razonoda i razvoj slobodne ličnosti u cijelosti.
- Učenik se osposobljava za uočavanje, doživljavanje, vrednovanje i stvaranje kulturnih vrednota.
- Mladež potvrđuje svoje stvaralačke mogućnosti u literaturi, glazbi, pjevanju, športu, plesu, scenskom izrazu itd.
- Jedno od obilježja jest sama djelatnost, tj. svaki mentalni ili motorički proces, što ovisi o vlastitoj aktivnosti učenika. Dakle učenik nije pasivno biće koje samo reagira na izvanjske podražaje. I jedno i drugo pospješuje razvoj ličnosti.
- Svaku djelatnost označuje određena organizacija rada, koja ne narušava slobodu i stvaralaštvo učenika.
- Učenici se slobodno i dobrovoljno opredjeljuju za rad u izvannastavnim aktivnostima.

Navedenim odrednicama može se pridružiti još jedna, preuzeta iz Nastavnog plana i programa (2006, 13):

- Ovaj oblik aktivnosti organizira se za sve učenike – učenike prosječnih sposobnosti, darovite učenike, učenike koji zaostaju za očekivanom razinom učenja i učenike s posebnim potrebama.

2.3. Organizacija rada izvannastavnih aktivnosti

Temeljna polazišta organizacije rada u izvannastavnim aktivnostima prema Cindirću (1992) glase ovako:

- a) Potreba mladeži za udruživanjem (socijalizacijom) i bavljenjem raznovrsnim stvaralačkim djelatnostima.
- b) Autonomija škole, koja razumijeva visoku razinu samostalnosti, ali ne i odvajanje od svojega okruženja.
- c) Ishodišta za (samo)organiziranje učenika osnovne škole mogu biti: učenik kao pojedinac, razredni odjel i grupe učenika oblikovane prema njihovim interesima.
- d) Učeničke zajednice čine relativno samostalan podsustav u strukturi osnovne škole.
- e) Poboljšavanje kvalitete življenja, socijalizacija i pripremanje za budući život određuju smisao (samo)organiziranja učenika.
- f) Mentorski pristup (samo)organiziranja učenika ima zadaću omogućiti samostalan i stvaralački rad.
- g) Ostvarivanje općeljudskih vrednota zasnovanih na ideji ljudskih prava i sloboda, multikulturalizmu, političkom, idejnom i gospodarstvenom pluralizmu.

Uspješnu organizaciju i rad u izvannastavnim aktivnostima određuju sljedeća načela: dobrovoljnost pristupa i istupa, sloboda izbora aktivnosti (skupine, društva), zadovoljavanje individualnih sklonosti, organiziranost rada, samoaktivnost učenika, primjerenost oblika i sadržaja dobi i mogućnostima učenika, raznovrsnost aktivnosti, snošljivost (tolerantnost) i suradnja te sustavnost i smislenost (Cindrić, 1992).

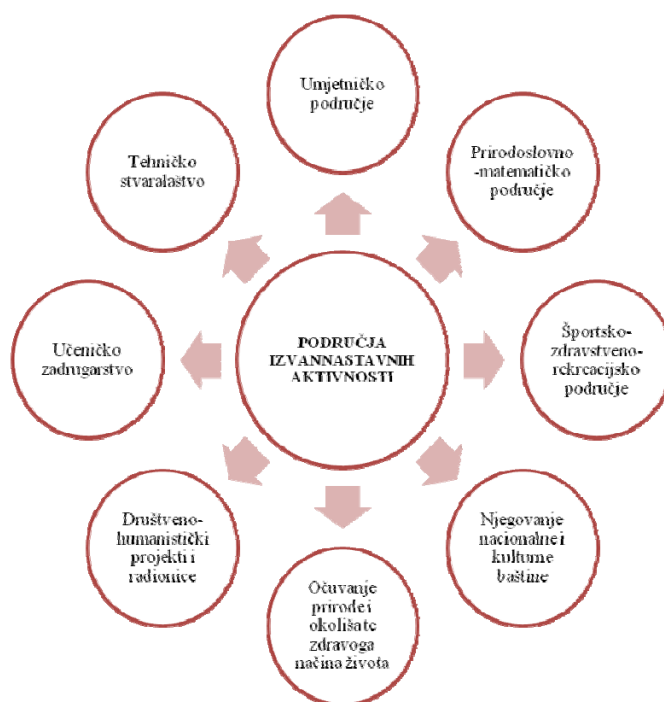
Rosić (2005) također navodi ta načela kao načela odgojnog rada u aktivnostima slobodnog vremena. On tvrdi da su sva načela jednako važna, dobra i korisna. Među njima ne postoji hijerarhijski odnos. Nijedno načelo ne može odgajati samo za sebe bez konkretne aktivnosti i smišljene akcije voditelja i djece. Načela treba oživotvoriti da ne ostanu samo želje i smjernice u odgoju za slobodno vrijeme.

2.4. Područja izvannastavnih aktivnosti

Sadržaji i područja ostvarenja izvannastavnih aktivnosti veoma su raznoliki. Prema važećem Nastavnom planu i programu (2006) sadržaji su raspoređeni u osam područja (slika 1.):

- o umjetničko područje – literarne, dramske, novinarske i filmske radionice, likovne radionice, organiziranje školskog radija i školskih novina, projekti – umjetnički stilovi i razdoblja (odjeća, komunikacija, obrasci ponašanja,

- prehrana itd.), glazbeni projekti (prepoznavanje trajnih vrijednosti i kvaliteta u umjetničkoj glazbi i ostalim glazbenim pravcima, primjerice u popu, roku, džezu i dr.), zorno pjevanje itd.
- prirodoslovno-matematičko područje, koje omogućuje iskustveno učenje i razmatranje odnosa, npr. čovjek i biljke, čovjek i životinje, pokusi iz kemije, kemija u okolišu, kemija u svakodnevnom životu, meteorologija, istraživanje uzroka i posljedica prirodnih nepogoda, kartografija, genetika, astronomija i sl.
 - športsko-zdravstveno-rekreacijsko područje, koje se odnosi na stjecanje športskih vještina i sposobnosti (nogomet, košarka, odbojka, šah...), učenje društvenih plesova, folklor, ovladavanje vještinama i sposobnostima korektivne gimnastike, vježbe opuštanja i dr.
 - njegovanje nacionalne i kulturne baštine, koje se odnose na izradbu i realizaciju projekata o istraživanju zavičaja, etnologije, turističke kulture i sl.
 - očuvanje prirode i okoliša te zdravoga načina života (istraživanje zavičaja i očuvanje njegova okoliša, učenje o očuvanju okoliša, stjecanje kulture življenja u zdravom okolišu i za zdrav okoliš)
 - društveno-humanistički projekti i radionice (građanski odgoj i obrazovanje, prava djece i ljudska prava)
 - učeničko zadrugarstvo – seosko gospodarstvo, domaćinstvo, pčelarstvo, osnovne tehnike kukičanja, vezenja, pletenja, uređenje školskih vrtova i sl.
 - tehničko stvaralaštvo (tehničke inovacije, tehnike modeliranja i građenja, maketarstvo i dr.).

Slika 1. Područja izvannastavnih aktivnosti

2.5. Sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima

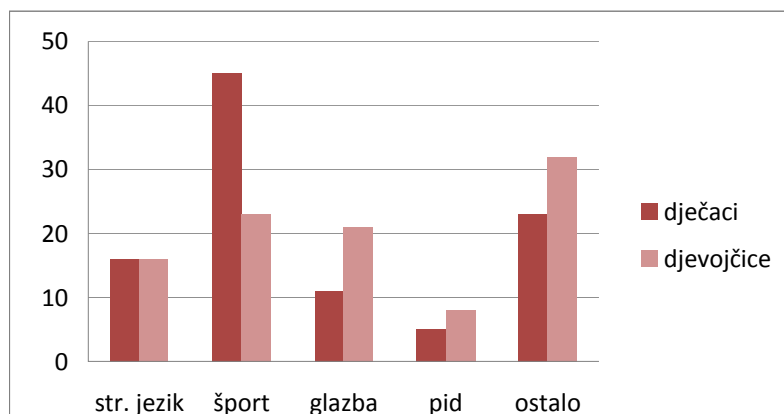
Šiljković, Rajić i Bertić provele su tijekom školske godine 2006./2007. anketu o sudjelovanju učenica i učenika nižih razreda osnovnih škola u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima. Anketom je obuhvaćeno 65 škola s područja središnje Hrvatske, tj. 1411 učenika (694 učenika i 717 učenica). Cilj je bio utvrditi postoje li razlike u odabiru aktivnosti ovisne o spolu i dobi ispitanika, kao i postoje li razlike u zastupljenosti učenika u pojedinim aktivnostima ovisne o njihovoj dobno-spolnoj strukturi (Šiljković, Rajić, Bertić, 2007). Najčešće ponuđene izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u školi svrstane su u radu u kategorije navedene u tablici 2.

strani jezici (engleski, njemački)
glazbene aktivnosti (zbor, orkestar, gitara)
aktivnosti prirode i društva (cvjećari, likovno-ekološke grupe, izviđači, ekolozi)
športske aktivnosti (nogomet, borilački športovi, tenis, ritmika)
ostale aktivnosti (recitatori, novinari, lutkari, maketari)

Tablica 2. Kategorije izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti

Istraživanje prema dobi učenika (od 1. do 4. razreda; od sedam do deset godina) i zastupljenosti u pojedinim aktivnostima upućuje na dvije skupine aktivnosti koje se izdvajaju od ostalih (slika 2.). Športske su aktivnosti najzastupljenije, bilo kao timski športovi ili individualne športske aktivnosti. Športske aktivnosti odabire najveći udio učenika drugog, trećeg i četvrtog razreda, dok je sudjelovanje u aktivnostima prirode i društva najmanje zastupljeno, neovisno o spolu i dobnoj strukturi ispitanika (Šiljković, Rajić, Bertić, 2007).

Istraživanje je pokazalo da u aktivnostima više sudjeluju djevojčice (svaka djevojčica sudjeluje u 1,214 aktivnosti), dok dječaci manje sudjeluju u izvannastavnim aktivnostima (svaki dječak sudjeluje u 1,072 aktivnosti). Dječaci se u sva četiri razreda najviše bave športskim aktivnostima, dok kod djevojčica u drugom i četvrtom razredu prevladavaju športske aktivnosti, a u prvom i trećem aktivnosti iz kategorije *razno* (Šiljković, Rajić, Bertić, 2007).

Slika 2. Odnos zastupljenosti (f) izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti koje odabiru učenici od 1. do 4. razreda osnovne škole (prema Šiljković, Rajić, Bertić, 2007)

2.6. Škola i izvannastavne aktivnosti

Danas se sve više teži poboljšanju školskog sustava. Ukazuje se na potrebu individualnog razvoja svakog učenika, pa se zato nastoji osigurati i više vremena za izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Upravo su one izvor neslućene količine sadržaja koji mogu pridonijeti postizanju odgojno-obrazovnih ciljeva. Izvannastavne aktivnosti obogaćuju školski život i često daju osebujan pečat po kojemu je škola prepoznatljiva u svom okruženju. Kvalitetni i kreativni programi i sadržaji otvaraju vrata škole prema okolini. Škole se izvannastavnim aktivnostima otvaraju prema društvu i obrnuto, a učenici imaju priliku pokazati svoja umijeća, ali i biti zapaženi u društvu te podržani u budućem profesionalnom razvoju (Vidulin-Orbanić, 2008a).

Naravno, činjenica je da se ni u jednoj školi program ne ostvaruje na isti način. Dok je u nekim školama izražen stalan uspješan rad u izvannastavnim aktivnostima, u drugim školama takvog rada gotovo da i nema. Stoga ove aktivnosti treba postaviti u ravnopravan položaj s drugim djelatnostima u školi te, kao i u druge nastavne sadržaje, ulagati maksimalan trud u njihovu organizaciju i realizaciju (Previšić, 1985).

2.7. Uloga učitelja

„Slobodno vrijeme je kao glazbeni orkestar. Ako ga vodi i predvodi dobar dirigent, on dobro svira i, obrnuto, ako nema dirigenta, tada je orkestar neusklađen i nesimfoničan.“ (Plenković, 1997)

Učeničke interesne skupine mogu svoje programe potpuno samostalno ostvarivati uz usmjeravajuću i koordinirajuću ulogu učitelja odnosno voditelja. Učitelji trebaju omogućiti učenicima iskazivanje svojih potreba i želja pri

pripremanju sadržaja izvannastavnih aktivnosti, poticati na dobar rad, omogućiti učenicima aktivno i samostalno demonstriranje sadržaja i korištenje stečenim znanjima odnosno voditi ih prema optimalnom individualnom razvoju (Vidulin-Orbanić, 2008a). I Cindrić (1992) govori o tome kako je uloga učitelja u izvannastavnim aktivnostima izuzetno važna. Pored animiranja učenika, individualiziranja programa, vođenja i poticanja, on mora nastojati zadovoljiti višestruke interese učenika koji u mlađoj školskoj dobi u većine još nisu izdiferencirani i dosta su nestalni. Stoga skupine trebaju biti vrlo fleksibilna sastava i programa. Prilagođavanjem propisanih, tj. „službenih“ načina ponašanja u skupini, učenici i voditelji s više će zanosa, spontanosti, kreativnosti i radosti ostvarivati svoje predviđene programe.

Posebnost organiziranja i načina rada mora biti stalno prisutna u izvannastavnim aktivnostima. Cindrić (1992) tvrdi kako učitelj mora biti svjestan činjenice da se iskustva i modele rada iz nastavne prakse ne bi smjelo prenositi u izvannastavnu odgojno-obrazovnu praksu, već bi, nasuprot tomu, sve ono što se pokazalo pozitivnim u izvannastavnim aktivnostima trebalo na pogodan način primjenjivati u nastavi (sloboda izražavanja, individualizacija, subjektivitet učenika, demokratičnost odnosa, topla i vedra radna klima, radost stvaranja, održavanje stalne motiviranosti za rad itd.). Tvrdnju podržava i Vidulin-Orbanić (2008a, 86-87), koja kaže da su pojedini učitelji mijenjali svoje stajalište u „krutom nastavnom procesu“ uvidjevši velike razlike između rada na školskom satu i satu izvannastavne aktivnosti. „Učitelj koji je bio organizator, poticatelj i koordinator u nastavnom procesu želio je da mu takva postane i redovita nastava: zanimljiva, bogata različitim ali primjerenim sadržajima, rasterećena nepotrebnih sadržaja i obavijesti, funkcionalna, stvarna, istraživačka, suradnička, na zadovoljstvo učenika i njega samoga.“ (Vidulin-Orbanić, 2008a)

3. Odgoj putem izvannastavnih aktivnosti

U odgojno-obrazovnom procesu odgoj i obrazovanje predstavljaju dva potpuno ravnopravna aspekta. Odgoj i obrazovanje imaju svoj društveni i individualni aspekt. Kad je riječ o društvenom aspektu, obrazovni cilj odnosi se na osiguravanje daljnjeg razvoja kulturnih i civilizacijskih dostignuća određenog društva, dok je odgojni vezan uz afirmaciju određenog sustava vrijednosti i moralnih normi usklađenih s potrebama društva. S druge strane, individualni aspekt obrazovnoga cilja odnosi se na zadovoljavanje spoznajnih, doživljajnih i psihomotornih interesa pojedinca, a odgojni na ostvarenje ličnosti, tj. na zadovoljavanje bioloških, socijalnih i samoaktualizirajućih potreba (Bognar, Matijević, 2002).

Odgoj je jedna od temeljnih ljudskih i društvenih potreba. Zahvaljujući njemu čovjek je postao čovjekom, društvenim bićem, bićem zajednice, bićem

prakse. Jezgra je odgoja sam čovjek, njegovo ljudsko biće. U pedagogiji slobodnog vremena odgoj se ne shvaća kao „formiranje ljudskog bića“, već kao emancipacija svih njegovih sposobnosti i mašte. U tom pogledu odgoj je izrazita komunikacijska djelatnost koja povezuje učenika s učiteljem i nastavnim sadržajima, a radi stalnih otkrića temelji se na osobnoj participaciji i aktivnosti učenika (Rosić, 2005).

Aktivnosti slobodnog vremena imaju preventivnu (dok je zauzeta pozitivnim stavovima, mlada osoba ne može se devijantno, delinkventno i prijestupnički ponašati), kurativnu (oslobađaju odgajanika psihičke napetosti i agresije, djeluju umirujuće i opuštajuće), korektivnu, zdravstveno-rekreativnu, odgojno-obrazovnu i zabavnu funkciju (slika 3.). One na mladu osobu mogu djelovati pozitivno, ali isto tako i negativno (odgajanik se može prepustiti ulici, lošem društvu, alkoholu, drogi) (Rosić, 2005, 97).

Slika 3. Funkcije aktivnosti slobodnog vremena

3.1. Utjecaj izvannastavnih aktivnosti

Djelatnost škole danas bi se trebala očitovati u odgajanju snalažljive, aktivne, znatiželjne djece koja vole i žele učiti i stjecati nova znanja. Karakteristika koju priželjkujemo od djece jest sposobnost samostalnog donošenja odluka, ali isto tako i sposobnost rješavanja problema timskim radom i radom u skupini. Od učenika očekujemo aktivno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu, kao i utjecanje na njegov tijek i opseg. Aktivnosti koje svojim oblikom i djelovanjem najbolje pogoduju razvijanju tih učeničkih karakteristika jesu izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Suvremena škola mora djeci omogućiti razvoj svih njihovih sposobnosti,

iskustveno ih obogatiti i pripremiti za aktivno sudjelovanje u društvu (Šiljković, Rajić, Bertić, 2007).

Previšić (1985) smatra kako izvannastavne aktivnosti mogu pomoći svestranom formiranju ličnosti, poticanju stvaralaštva kod učenika, zadovoljavanju individualnih sklonosti djece, proširivanju njihova znanja, sadržajnom iskorištavanju slobodnog vremena, uključivanju djece i mladih u društveno koristan rad i, uopće, razvoj socijalne komunikacije među mladima (Previšić, 1985, 222).

U izvannastavnim aktivnostima trebali bi se ostvarivati ciljevi i zadaci koje nije moguće ostvariti u redovnoj nastavi te nuditi sadržaji koji prate suvremena zbivanja i spoznaje. „Izvannastavne aktivnosti trebaju pridonijeti širenju učenikovih horizonata.“ (Vidulin-Orbanić, 2008a, 86). Te aktivnosti omogućuju da nenastavni sadržaji postanu vrijedno i bitno područje za njegovanje i odgoj djetetovih pozitivnih osobina, za poticanje i razvijanje individualnih sposobnosti te razvoj vještina i umijeća. Suradnjom s redovitom nastavom izvannastavne aktivnosti pridonose aktualizaciji učenikova znanja podižući pritom i odgojnu ulogu škole, povezuju školu s društvenim životom, tj. integriraju se s brojnim programima društvene okoline kojoj pripadaju (Vidulin-Orbanić, 2008a). Prema Vidulin-Orbanić (2008b) na spoznajno-vrijednosnom planu aktivnim se sudjelovanjem u izvannastavnim aktivnostima utječe na cjelokupan razvoj osobe, potencira se unutarnja motivacija, omogućuje slobodan izbor i kreativno iskazivanje, razvija se samopoštovanje, samodisciplina i samouvjerenost kod učenika te dvosmjerna komunikacija, povjerenje i odgovornost. „Preko izvannastavnih aktivnosti učenici se odgajaju, obrazuju, razvijaju vještinu timskog rada, suradnje i zajedništva kroz interaktivno, iskustveno i participacijsko učenje.“ (Vidulin-Orbanić, 2008b, 102). Vidulin-Orbanić (2008b) navodi kako je uloga izvannastavnih aktivnosti u odgoju iznimno važna jer su one svojim sadržajima bliže izvornoj stvarnosti, potrebama i željama učenika, pa tako svojom otvorenošću pridonose nadograđivanju njihove osobnosti i stvaraju uvjete za kulturni napredak, ali i očuvanje te promicanje kulturalne raznolikosti. Također, tvrdi da takvi oblici rada predstavljaju „životne sadržaje unesene u život škole, sadržaje i aktivnosti koji obogaćuju učenikovo postojanje i koji djeluju na njegov kulturni identitet te potiču razumijevanje društvenih vrijednosti i pružaju mogućnost aktivnog sudjelovanja u životu sredine“ (Vidulin-Orbanić, 2008, 103).

3.1.1. Motivacija

Ishodišni stil djelovanja, a ujedno i temeljna metoda pedagoškog rada u slobodnom vremenu, u svim slobodnim aktivnostima jest animacija, postupak poticanja, ohrabrenja i samoinicijative za samoodređenje i samoostvarivanje u djelatnosti slobodnog vremena. Izvanredno značajni čimbenici animacije jesu motivacija, podrška, uvjeti rada, komunikacija, vrednovanje i mogućnost praktične uporabe (Rosić, 2005, 125).

Šiljković, Rajić i Bertić (2007) govore o visokom stupnju motivacije polaznika kao jednoj od osnovnih specifičnosti izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. Budući da djeca svoje izvannastavne i izvanškolske aktivnosti biraju samostalno, u skladu s osobnim interesima, njihova je motivacija izrazito visoka, te učenik puno lakše i u puno većem opsegu usvaja nova znanja. Učenici uz pomoć učitelja rade na aktivnostima, uče istraživanjem i otkrivanjem te usvajaju vještine timskoga rada. Djeca dijele zadatke i obveze i u sebi razvijaju osjećaj odgovornosti, ali i osjećaj samopotvrđivanja. Takve slobodne aktivnosti vrlo su pogodne za razvijanje radnih navika kod učenika. Po specifičnostima svoga djelovanja izvannastavne i izvanškolske aktivnosti odličan su oblik socijalizacije učenika (Šiljković, Rajić, Bertić, 2007, 137).

3.1.2. *Kultura nenasilja*

„Izvannastavne aktivnosti su najdjelotvorniji način sprječavanja društveno neprihvatljivoga ponašanja, a iznimno su poticajne za samoaktualizaciju učenika i samostalno-istraživačko učenje.“ (Nastavni plan i program, 2006, 13)

Već sredinom prošloga stoljeća uočena je višestruka korist od izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. Osim sigurnog okruženja, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti bile su djelotvorno sredstvo u socijalizaciji ličnosti. Izvannastavne aktivnosti i uključivanje učenika u klubove i organizacije unutar zajednice imaju važnu ulogu u razvijanju mladenačkih snaga koje će im kasnije pomoći kako bi izbjegli nepoželjno ponašanje (Daniels Brown, 2000, prema Šiljković, Rajić, Bertić, 2007).

Na osnovi istraživanja provedenog na 73 izvannastavna programa koji se bave razvojem socijalnih vještina djeteta došlo se do zaključka da se djeca koja pohađaju izvannastavne aktivnosti osjetno poboljšavaju u trima područjima: razlučivanju i iskazivanju osjećaja i stavova, lakšem i boljem prilagođavanju ponašanja te osjetnom poboljšavanju uspjeha u školi (Durlak, J., Weissberg, R., 2007).

Ministarstvo pravosuđa i Ministarstvo obrazovanja SAD-a podnijeli su izvještaj u lipnju 1998. u kojem pokazuju da kvalitetno organizirano vrijeme nakon nastave pomaže:

- u smanjivanju maloljetničkoga kriminala, školskoga vandalizma i negativnog utjecaja vršnjaka koji vodi do zlouporaba alkohola i droga
- u poboljšavanju učeničkog obrazovnog uspjeha
- u poboljšavanju redovitosti učenika na nastavi i smanjivanju broja djece koja prerano odustaju od škole
- u izvršavanju domaće zadaće (većini učenika)
- u poboljšavanju učeničkoga ponašanja u školi

- o u znatnom povećanju broja učenika koji imaju planove za budućnost, čiji su ciljevi završiti srednju školu i ići na fakultet (Cromwell, 2005).

Glazba je u nižim razredima osnovne škole idealno područje za snažno poticanje pozitivnih emocija, osjećaja pripadnosti, zajedništva i snošljivosti. Ona može dati snažan doprinos rastućoj potrebi poticanja i izgradnje kulture nenasilja među školskom djecom.

4. Istraživanje

Istraživanje je provedeno s učenicima trećih i četvrtih razreda u dvjema osnovnim školama: OŠ „Vladimir Nazor“ PŠ Brijesće i OŠ „Dobriša Cesarić“ u Osijeku. Podaci su prikupljeni na prigodnom uzorku od ukupno 35 učenika iz obje škole koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti koje se održavaju u tim školama. Tema je ovog istraživačkog rada odgojna uloga izvannastavnih glazbenih aktivnosti. Cilj istraživanja jest prikazati odgojnu ulogu izvannastavnih glazbenih aktivnosti kroz mišljenja i stavove učenika koji ih pohađaju i opisati njihovo viđenje načina ispunjavanja slobodnog vremena.

Podatke smo prikupili pomoću postupaka intervjuiranja i anketiranja, a kao instrumente koristili smo protokol intervjuja i anketni list. Kod intervjuiranja koristili smo se polustrukturiranim oblikom slobodnog intervjuja. Taj oblik koristi se kada se želi ostvariti spontanost razgovora, kada ispitaniku treba dati veću mogućnost da izrazi svoje motive i mišljenje te kada strukturu pitanja treba prilagoditi ispitaniku (Mužić, 1999). Prema broju ispitanika ovaj se intervju svrstava u skupne intervjuje, a broj ispitanika jest 10. Podaci su prikupljeni još i postupkom anketiranja, pri čemu je kao instrument korišten anketni upitnik.

4.3. Rezultati i rasprava

U istraživanje je bilo uključeno ukupno 35 učenika iz dviju osnovnih škola. U Osnovnoj školi „Vladimir Nazor“ proveli smo intervju sa skupinom od 10 učenika koje pohađaju izvannastavnu aktivnost „pjevački zbor“. U Osnovnoj školi „Dobriša Cesarić“ podijelili smo anketne listove učenicima koji pohađaju izvannastavne glazbene aktivnosti koje se provode u toj školi.

4.3.1. Intervju

U intervjuu su sudjelovale učenice 4. a i 4. b razreda koje pohađaju zbor u Osnovnoj školi „Vladimir Nazor“ u Brijesću. Učenice su bile zainteresirane i spremne na suradnju. Nije im smetalo snimanje razgovora, štoviše, bile su vrlo opušteno i razgovorljive. Intervju smo održali u multimedijskoj učionici, gdje su stolice već bile postavljene kružno. Atmosfera je bila zaista ugodna. Sam

intervju sastojao se od 15 pitanja koja su podijeljena u 3 kategorije. Kategorije su postavljene prema temi na koju su se pitanja odnosila:

- osobni doživljaj
- suradnja s drugima
- slobodno vrijeme.

• **Osobni doživljaj**

Prva kategorija sadrži šest pitanja koja se odnose na osobni doživljaj učenika, a glase ovako:

- Zašto ste izabrali ovu glazbenu aktivnost?
- Kako vam se sviđa do sada?
- Kako se osjećate kada pjevate u zboru?
- Postoji li nešto što vam se ne sviđa u toj aktivnosti?
- Što mislite o pjesmama koje učite na zboru?
- Kako se osjećate kada zajedno s prijateljima uspješno izvedete vaš program na priredbi pred drugim učenicima, učiteljima i roditeljima?

Glavni razlog zbog kojeg su učenice izabrale zbor kao izvannastavnu aktivnost jest ljubav prema pjevanju. Sve učenice navele su da vole pjevati, a vole i druženje jer tamo mogu upoznati nove prijatelje. Neki su od ostalih razloga i božićne priredbe na kojima nastupaju i koje ih jako vesele, kao i to što imaju dobru učiteljicu. Svima se sviđa sve što su dosad radili na zboru i sigurne su da će i sljedeće godine nastaviti dolaziti. Pjevanje u zboru jako ih veseli, to je nešto u čemu uživaju. Iva je to opisala ovako:

- *Ja se osjećam poletno, nekako, ne znam kako bih vam objasnila ...*

Hana je dodala:

- *Veselo i sretno.*

Jedino što im se ne sviđa jest dugo stajanje pred nastup, jer tada bude jako vruće i ponekad im se zavrta u glavi, kao i kada moraju glasno pjevati, pa ih zaboli grlo. Kada su loše raspoloženi, pjevanje im pomogne da se bolje osjećaju i zaborave na ono što ih tišti. Uglavnom pjevaju crkvene pjesme jer im zbor vodi vjeroučiteljica. Vrlo su zadovoljni izborom pjesama, pogotovo kad pjevaju zabavne dječje pjesme.

- *Lucija: Nekad budu onako vesele dječje pjesme, Franka i ja obožavamo onu dječju pjesmu „Dva i dva su četiri“.*

Učenice kažu da nisu stidljive, osim kada imaju priredbu i na početku ih malo uhvati trema, ali to brzo prođe kad se raspjevaju. Na pitanje kako se osjećaju nakon priredbe, kada uspješno odrade svoj nastup, odgovorile su vrlo pozitivnim dojmovima.

- *Iva: Sretno, veselo, radosno, nekako sam ponosna na to što sam bila na priredbi i pjevala.*
- *Marina: Ja se osjećam prekrasno, znam da sam, naprimjer, napravila nešto što je učiteljica od nas tražila.*

- *Helena: Uzbudeno. Imamo osjećaj kao da su zadovoljni kako smo pjevali.*
- *Hana: Bude treme, a kad počnemo pjevati, bude nam bolje i, već kad završavamo, super se osjećamo.*

- **Suradnja s drugima**

- Jeste li na zboru stekli nova prijateljstva?
- Kako se slažete s učenicima koji nisu iz vašeg razreda, a idu na zbor?
- Je li vas strah kada nešto morate sami otpjevati pred svima? Ima li rujanja, ismijavanja?
- Kako se osjećate kada vas prijatelji i učitelj ohrabruju?
- Podržavate li vi prijatelje kada oni sami nešto izvode pred vama?

Većina učenica na zboru je stekla nova prijateljstva s učenicima iz drugih razreda, a s onim učenicima koje su znali otprije više su se zbližili. Svi se međusobno dobro slažu, družu se i nakon škole. Na zboru nema ismijavanja niti rujanja, vlada pozitivna atmosfera, međusobno poštovanje i podržavanje. Kada netko treba sam pjevati pred drugima, prijatelji ga ohrabruju i strah se izgubi.

- *Lucija: Potiču nas i govore da će sve to dobro završiti.*
- *Iva: Plješću nam.*
- *Ivana: Oni najčešće budu na toj priredbi i onda nas gledaju i dive nam se kako smo to dobro odradili.*

Često, ako je nekoga strah, učiteljica dopusti da pjevaju u paru ili po četvero. Učenice kažu da im se to jako sviđa. Samo je jedna učenica rekla da voli solopjevanje i da ne osjeća strah od pjevanja pred drugima.

- **Slobodno vrijeme**

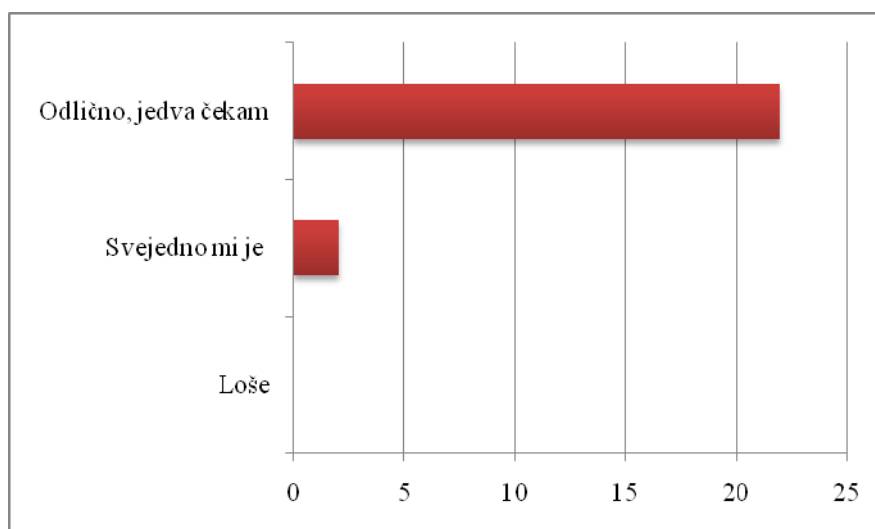
- Mislite li da je vaše slobodno vrijeme tijekom kojega nakon nastave idete na zbor dobro ispunjeno vrijeme?
- Ide li netko i na neke izvanškolske aktivnosti, glazbenu školu, neke športske aktivnosti?
- Imate li dosta vremena za učenje?
- Što biste radili da ne idete na zbor i na ostale aktivnosti?

Učenice smatraju da je njihovo slobodno vrijeme dobro ispunjeno vrijeme. Od ukupno 11 učenica, 5 ih ide i na izvanškolske aktivnosti. Kažu da im to nije problem i da znaju dobro rasporediti vrijeme za ispunjavanje svojih obveza i učenje, ali i igru. Smatraju se odgovornima jer uz sve aktivnosti imaju jako dobre ocjene. Uvijek stignu napisati zadaću, pa makar to bilo i kasno navečer ili rano ujutro. Smatraju da bi im, kada ne bi imale dobro ispunjeno vrijeme, bilo dosadno i stalno bi provodile vrijeme za računalom ili pred

televizorom što, sve su se složile, nije dobro. Više vole kada im je slobodno vrijeme ispunjeno jer tada nešto više i nauče.

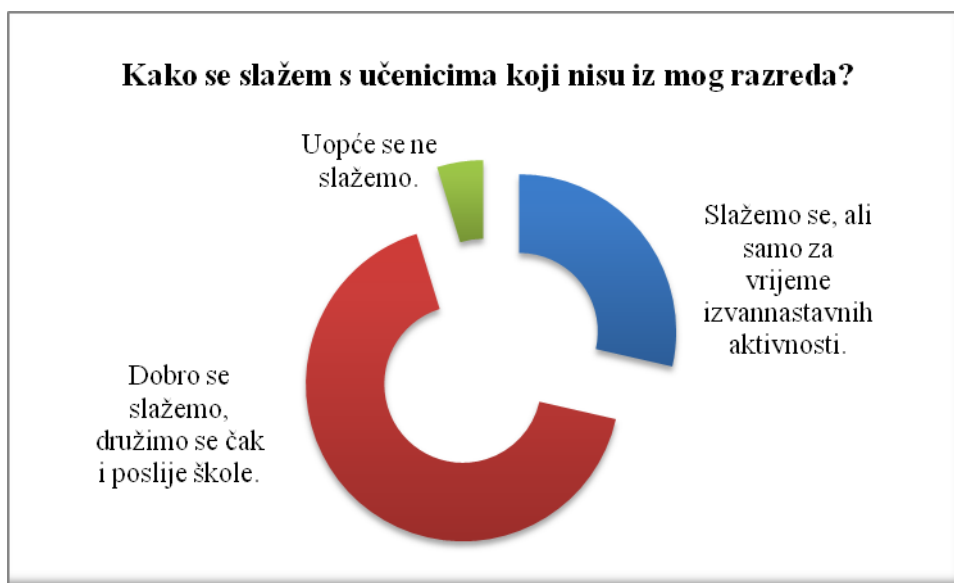
4.3.2. Anketa

Na slici 4. možemo vidjeti kako se učenici osjećaju kada znaju da će naučiti nešto novo na izvannastavnoj glazbenoj aktivnosti. Možemo zaključiti da su učenici prilično motivirani radom na izvannastavnim glazbenim aktivnostima.

Slika 4. Kako se osjećaju učenici kada znaju da će naučiti nešto novo na izvannastavnoj glazbenoj aktivnosti?

U izvannastavnim glazbenim aktivnostima mogu sudjelovati učenici različite dobi. To je prilika za međusobnu suradnju i stvaranje novih prijateljstava. Ovim istraživanjem provjerili smo kakva atmosfera vlada na izvannastavnim glazbenim aktivnostima i kakvi su međusobni odnosi učenika koji ih pohađaju. Na slici 5. mogu se uočiti vrlo dobri odnosi među učenicima. Četrnaest učenika tvrdi da se dobro slažu s učenicima koji nisu iz njihovoga razreda i da se zajedno družu čak i nakon škole. Šest učenika tvrdi da se dobro slažu s ostalima, ali samo za vrijeme izvannastavnih aktivnosti, dok je samo jedan učenik naveo da se uopće ne slaže, a tri učenika nisu odgovorila na to pitanje.

Slika 5. Kako se učenici slažu s ostalim učenicima koji nisu iz njihovoga razreda, a pohađaju izvannastavne aktivnosti?

Sljedeće pitanje sadržavalo je osam tvrdnji uz koje su učenici trebali označiti jesu li one za njih točne ili netočne. Svi učenici potvrdili su da vole timski rad. Također svi učenici vole glazbu i sve što se vezuje za nju. Šesnaest učenika potvrdilo je da nema straha od javnog nastupa, dok 8 učenika ipak ima strah. No od tih 8 učenika 6 ih je potvrdilo da je nesigurno u sebe, iz čega možemo uočiti kako su djeca bila prilično iskrena u svojim odgovorima. Od 24 učenika, 23 je navelo da se ne smiju drugima kada pogriješe. Samo je jedan učenik potvrdio tu tvrdnju. Svi učenici naveli su da imaju podršku od svojih prijatelja kada nešto sami moraju izvesti pred njima. Od ukupno 24, 23 učenika spremna su pomoći drugima ako nešto ne znaju. Iz tih odgovora doznajemo da se na izvannastavnim glazbenim aktivnostima promiču vrijednosti međusobne suradnje i podržavanja, potiče samopouzdanje i poštivanje drugih. Na kraju, od 24 učenika, 19 ih je potvrdilo da bi se u budućnosti željelo više baviti glazbom, što potvrđuje da se izabrana izvannastavna aktivnost podudara s njihovim interesima i afinitetima.

5. Zaključak

U modernom je vremenu velika potreba za ispunjenjem slobodnog vremena djece korisnim sadržajima koji se ostvaruju organiziranim slobodnim aktivnostima. Izvannastavne aktivnosti sastavni su dio svakog školskog programa. Sve se više ističe njihova odgojna moć, u kojem se god obliku one izvodile. Izvannastavne glazbene aktivnosti, pored toga što oblikuju glazbeni ukus djece i osvješćuju njihov doživljaj umjetnosti, velik su doprinos odgoju

na način koji se u redovnoj nastavi rijetko može provesti. Ostvarivanje vlastitih interesa, učenje kroz igru, neopterećenost kontinuiranim ocjenjivanjem i mogućnost kreativnog izražavanja pridonose pozitivnoj atmosferi i stvaraju dobru podlogu razvoju ličnosti kod mladih osoba.

Ovaj rad, potkrijepljen brojnim teorijskim osvrtima, imao je za cilj prikazati odgojnu ulogu izvannastavnih glazbenih aktivnosti temeljom mišljenja i stajališta učenika koji ih pohađaju te opisati njihovo viđenje iskorištavanja slobodnog vremena.

Rezultati istraživanja pokazali su da učenici vole glazbu i sve aktivnosti koje imaju veze s njom. Glazbene sadržaje usvajaju s lakoćom i smatraju da time obogaćuju svoje znanje. Učenici su istaknuli međusobno poštivanje i podržavanje, ohrabrivanje i odobravanje kao važne karakteristike koje se njeguju na njihovim izvannastavnim glazbenim aktivnostima. Učenici jako vole svoj zajednički rad i trud pokazati drugima, što ukazuje na to da je razina njihova samopouzdanja velika. Smatraju da je dobro to što im je slobodno vrijeme ispunjeno korisnim sadržajima i vrlo su motivirani za rad. Većina učenika potvrdila je da se u budućnosti želi više baviti glazbom, što potvrđuje da se izabrana izvannastavna aktivnost podudara s njihovim željama i interesima, a to je nepresušan izvor njihove motivacije. Ovim radom željeli smo istaknuti potrebu da se u školama proširi izbor izvannastavnih aktivnosti iz svih područja, kako bi se zadovoljili interesi djece i kako bi se svakom učeniku dala prilika da ostvari svoje potencijale. Tako bi učenici svoje slobodno vrijeme korisno ispunili i usmjerili svoj osobni razvoj na pozitivan način.

Literatura:

1. Bognar, L. (2001.) *Metodika odgoja*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pedagoški fakultet.
2. Bognar, L., Matijević, M. (2002). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Cindrić, M. (1992). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika osnovne škole. *Život i škola*, 41, 49-67.
4. Cromwell, Sh. (2005). *Boom time for After-School Programs*. *Education World*. Preuzeto 30. 4. 2011. s <http://www.educationworld.com/index.shtml>.
5. Daniels Brown, M. (2000). Science or Soccer? - How important Are Extracurricular Activities?. *Education World*. Preuzeto 28. 4. 2011. s http://www.educationworld.com/a_curr/curr237.shtml.
6. Durlak, J., Weissberg, R. (2007). *The impact of after-school programs that promote personal and social skills*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.
7. Kutnjak, I. (1985). Slobodne aktivnosti neukoričene standardima. U Pivac, J., Previšić, V. (ur.). *Odgoj i škola*. Zagreb: Institut za pedagoška istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu/Školske novine, 227-233.

8. Mužić, V. (1999). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa.
9. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
10. Plenković, J. (1997). *Slobodno vrijeme i odgoj*. Zadar: Filozofski fakultet.
11. Previšić, V. (1985). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u odgoju. U Pivac, J., Previšić, V. (ur.). *Odgoj i škola*. Zagreb: Institut za pedagogijska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Školske novine, 219-226.
12. Rojko, P. (1996). *Metodika nastave glazbe: teorijsko – tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Pedagoški fakultet.
13. Rosić, V. (2005). *Slobodno vrijeme-slobodne aktivnosti*. Rijeka: Naklada Žagar d.o.o.
14. Šiljković, Ž., Rajić, V., Bertić, D. (2007). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. *Zagreb: Odgojne znanosti*, 9, 2, (14), 113-145.
15. Vidulin-Orbanić, S. (2008a). Poticanje individualnog razvoja učenika izvannastavnim glazbenim aktivnostima. *Tonovi*, 52, 85-91.
16. Vidulin-Orbanić, S. (2008b). Glazbenom umjetnošću prema cjeloživotnom učenju. *Metodički ogledi*, vol. 15, 1, str. 99-114.
17. Weisman S. A., Gottfredson D. C. (2001). Attrition From After School Programs: Characteristics of Students Who Drop-out. *Prevention Science*, 2 (3), 201-205. Preuzeto 3. 5. 2011. s <http://www.springerlink.com/content/ju1w3l6561152736/>.
18. *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*. Preuzeto 30. 4. 2011. s <http://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj%C5%A1koli>.

The Role of Science and Society Textbooks in Stimulating Pupils' Competencies

Abstract: The new curricular approach is based on the development of students' competencies, which conforms to the European educational policies. Reproduction of knowledge has been replaced by different levels of educational achievement, which reflects the development of competencies. Although the equipment of classrooms with contemporary didactical means and aids, strategies and scenarios are constantly improving, the textbook still remains the basic teaching medium that is commonly used by teachers in teaching. For that reason we made textbooks and workbooks a point of interest in our research. The goal of the conducted research was to ascertain which levels of knowledge are stimulated by means of questions for exercise, repetition and testing in textbooks and workbooks for the science and society course in the 3rd grade. The analysis of the questions was based on Bloom's taxonomy. The research results showed a discrepancy among the analysed textbooks and workbooks, an uneven representation of the questions on individual levels and the highest representation of questions on the lower levels of knowledge.

Key words: science and society, textbooks, workbooks, 3rd grade, levels of educational achievements, cognitive learning domain, Bloom's taxonomy.

Die erzieherische Rolle der außerschulischen musikalischen Aktivitäten

Zusammenfassung: Die Erziehung und die Ausbildung sind zwei gleichrangige Aspekte im Rahmen des Bildungsprozesses. Die Ausbildung befriedigt die kognitiven, erlebnishaften und psychomotorischen Interessen der Einzelperson, während die Erziehung die zwischenmenschlichen Beziehungen und die Kommunikation entwickelt. Weiter werden die universellen menschlichen und sozialen Normen akzeptiert. Durch die Einbeziehung der Schüler in außerschulische Aktivitäten werden sowohl ihre Ausbildungs- als auch ihre Erziehungsbedürfnisse befriedigt. Hier werden Ziele erreicht, die im regulären Unterricht nicht erreicht werden können, und es werden solche Inhalte angeboten, die die modernen Entwicklungen und Erkenntnisse befolgen. Diese Aktivitäten sind sehr wichtig im Erziehungsprozess, weil sie sich durch ihre Inhalte den Wünschen der Schüler nähern und zur Entwicklung der Schülerpersönlichkeit, zur Schaffung von Möglichkeiten für den kulturellen Fortschritt und zur Erhaltung und Förderung der kulturellen Vielfalt beitragen.

In der Arbeit wird die Studie präsentiert, die auf der Grundlage von Schülermeinungen die erzieherische Rolle der außerschulischen Musikaktivitäten veranschaulicht, sowie ihre Vision von der Freizeit und die Möglichkeit ihrer Erfüllung mit bestimmten musikalischen Aktivitäten zeigt. Die Studie hat sich auf drei Bereiche konzentriert: die persönliche Erfahrung der Schüler, die Zusammenarbeit mit anderen und die Freizeit. Die Ergebnisse zeigten, dass die Schüler die außerschulischen musikalischen Aktivitäten als Ort der Freude, der Freundschaft, aber auch des Lernens wahrnehmen. In dieser Umgebung herrscht eine positive Atmosphäre, die durch gemeinsame Arbeit, gegenseitigen Respekt, Wertschätzung und Ermutigung geprägt ist. Die Schüler mögen es, wenn ihre Freizeit mit nützlichen Inhalten erfüllt ist, vor allem, wenn diese Inhalte im Einklang mit ihren Interessen stehen. In diesem Fall ist ihr Interesse die Musik, mit der sich die Mehrheit auch in der Zukunft beschäftigen will.

Schlüsselbegriffe: Freizeit, außerschulische Aktivitäten, außerschulische musikalische Aktivitäten, erzieherische Rolle der außerschulischen Aktivitäten, Musik in der Schule.